

Alle ouders en jongeren hulp bieden

De uitdaging voor het Centrum Jeugd en Gezin

Irene Rouwenhorst

Meer dan de helft van de ouders heeft wel eens problemen met de opvoeding. Voor een groot deel van hen volstaat het om raad te vragen aan andere ouders. Soms is er meer nodig, maar lang niet alle ouders die hulp kunnen gebruiken, kloppen daadwerkelijk aan bij de instanties die deze hulp zouden kunnen bieden. De nieuw op te richten Centra voor Jeugd en Gezin moeten de opvoedingsondersteuning dicht bij de ouders brengen.

Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) moet een plek worden, waar alle ouders, jongeren en kinderen met opvoedvragen en voor hulp terecht kunnen; een herkenbaar en laagdrempelig punt in de buurt.

Volgens het landelijke basismodel bestaat het CJG-aanbod in ieder geval uit:

- het basistakenpakket van jeugd-gezondheidszorg;
- het aanbod betreffende de vijf gemeentelijke taken gerelateerd aan jeugdzorg: informatie, signaleren, toeleiden, pedagogische hulp bieden en coördinatie van zorg (prestatieveld twee van de Wmo);
- de schakel met Bureau Jeugdzorg;
- het maatschappelijk werk dat zich richt op jeugd en gezinnen;
- de schakel met de casuïstieknetwerken zoals Zorgadviesteams.

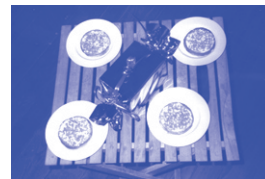
Hieruit blijkt dat het CJG in de eerste plaats een betere afstemming van het bestaande moet bewerkstelligen. Instellingen werken zodanig samen, dat de klant altijd aan het goede adres is. Bovengenoemde taken en functies komen overeen met wat al van oudsher als belangrijk wordt aangemerkt voor opvoedingsondersteuning (Sniijders, 2006). Ervaringen met opvoedingsondersteuning en de behoefte van ouders hieraan geven ideeën voor de inrichting van het CJG.

Spectrum is als Centrum voor Maatschappelijke Ontwikkeling betrok-

ken bij de oprichting van de CJG's en is vanuit haar visie op opvoedingsondersteuning voorstander van het bundelen van opvoed- en opgroeihulp

dichtbij ouders en jongeren. Het is in het belang van ouders en kinderen dat het duidelijk is waar ze terecht kunnen, makkelijk contact kunnen leggen en snel antwoord krijgen op hun informatie- en hulpvragen. Ook voor vrijwilligers en professionals op het terrein van opvoeden en opgroeien, individueel of vanuit een netwerk, zou het CJG de plaats moeten zijn waar hun signalen worden opgepakt. Een vraagbaak dus, met toegang tot velerlei vormen van informatie, advies en hulp van licht naar zwaar, voor alle ouders en jongeren en voor de

mensen die met hen te maken hebben. Het is een uitdaging om dat te realiseren.

Opvoedproblemen

In Nederland woont iets meer dan de helft van de bevolking in een gezin. Op een totaal van 7,2 miljoen huishoudens zijn er 2,5 miljoen gezinnen. Uit onderzoek blijkt dat de meeste ouders tevreden zijn over de opvoeding van hun kinderen. Maar ondanks die tevredenheid heeft bijna de helft wel eens zorgen, vragen of problemen met betrekking tot de opvoeding. Met name over het gedrag (ongehoorzaam, druk, agressief), de ontwikkeling en gezondheid van hun kind en over hun eigen vaardigheid om grenzen te stellen. Zij hebben behoefte aan een vorm van ondersteuning, maar dat hoeft lang niet altijd professionele hulp te zijn. Voor heel wat vragen en problemen vinden ouders steun bij andere ouders, of ze doen een beroep op professionals waarmee zij in hun dagelijks leven contact hebben: de huisarts, het consultatiebureau, leiders van de kinderopvang en leerkrachten van school. Ouders willen het liefst informatie en advies, maar ook praktische hulp (een oplossing) of emotionele steun (begrip, een luisterend oor).

Pas in tweede instantie kloppen ouders, met name voor specifieke vragen, aan bij kinderartsen, pedagogen, psychologen, RIAGG en Bureau Jeugdzorg. Probleem is dat lang niet alle ouders de weg naar opvoedingsondersteunende diensten en activiteiten weten te vinden. Ook andere factoren kunnen een rol spelen bij het niet vragen van hulp: taalbarrière,

Het huidige kabinet zet in op jeugd. De eerste minister voor Jeugd en Gezin Rouvoet heeft in zijn programma Alle kansen voor alle kinderen drie lijnen uitgezet.

1 Het gezin -in welke samenstelling dan ook- is de plek waar de meeste kinderen opgroeien. De kracht van het gezin moet worden benut en versterkt.

2 Er komt meer aandacht voor preventie: eerder problemen signaleren en aanpakken, zodat de inzet van zwaardere vormen van hulp kan worden voorkomen.

3 De vrijblijvendheid is voorbij. Dat betekent dat ongewenste situaties -ernstige opvoedproblemen, mishandeling, overlast- worden aangepakt.

Deze invalshoeken zijn vertaald in een scala aan activiteiten en aandachtspunten. Voor een deel komen alledrie de lijnen terug in hét actiepoint voor de komende jaren: het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG).

tijdgebrek, niet durven, wantrouwen, weinig vertrouwen in eigen kunnen om de situatie te kunnen verbeteren. Uit onderzoek blijkt dat de beleving van ouders en de mate waarin zij zich zorgen maken over de opvoeding, een belangrijke voorspeller zijn voor opvoedproblemen en voor de mate waarin ouders vervolgens hulp zoeken. Ouders die niet of minder tevreden zijn over de opvoeding, ervaren de opvoeding als zwaarder en zijn geneigd meer autoritair op te voeden. Ouders die zich veel zorgen maken over de ontwikkeling en/of opvoeding van hun kind hebben beduidend vaker opvoedproblemen dan ouders die zich geen of weinig zorgen maken. Mogelijk komt dit doordat deze zorgen onzekerheden met zich meebrengen over de te volgen opvoedstrategie.

Wat betekent dit voor het CJG?

De mogelijkheden voor opvoedingsondersteuning en advies en hulp moet herkenbaar, beschikbaar en toegankelijk zijn. Om het doel van toegankelijkheid waar te kunnen maken is het nodig dat er voor de vormgeving van het CJG, fysiek en digitaal, wordt aangesloten bij bestaande voorzieningen waar de verschillende doelgroepen al gebruik van maken en waar ze op een vanzelfsprekende manier met de medewerkers in contact kunnen komen, zoals een brede school of kinderopvangvoorziening.

Daarnaast betekent het dat er voor het gebruik rekening wordt gehouden met verschillende doelgroepen van ouders en jongeren. Belangrijk is om ze te betrekken bij de ontwikkeling van vorm en inhoud van het aanbod, zodat dit beter aansluit en gebruikt wordt.

Ook moet gestreefd worden naar een zo groot mogelijk bereik. Dat betekent niet alleen afwachten tot er vragen komen, maar ook zoeken naar manieren om groepen te bereiken die niet zelf aankloppen (bijvoorbeeld in de functie informatie). En bij ernstige zorgen over een kind actief naar buiten treden om in contact te komen met de ouders: outreachend werken. Sleutelbegrippen rondom het bereiken van en aansluiten bij ouders zijn: een vertrouwensrelatie opbouwen, vraaggericht werken, aansluiten bij de competenties van ouders, inzetten op vergroting van draagkracht en sociale

steun, outreachende en vindplaatsgerichte werkwijze en een integraal programmatisch aanbod.

Gezinnen verschillen; ook dat is een factor om rekening mee te houden. Bijvoorbeeld verschillen in culturele achtergrond, in opleidingsniveau, inkomen en gezinssamenstelling. Ouders met een zwakkere maatschappelijke positie verdienen meer specifieke aandacht. Differentiatie komt tot uiting in de vormgeving van activiteiten en materialen (bijvoorbeeld in de eigen taal), de keuze van de locatie voor het aanbod, de werving of de verschillende culturele achtergronden van de uitvoerende beroepskrachten. En ten slotte is het vroegtijdig signaleren van problemen en passend pedagogisch advies belangrijk om verergering van problemen te voorkomen. Soms zijn opvoedproblemen echter zo zwaar dat direct meer hulp nodig is. Vaak spelen er dan meer problemen in een gezin. Het CJG heeft dan tot taak om kinderen toe te leiden naar zwaardere hulp, bijvoorbeeld (via Bureau Jeugdzorg) naar geïndiceerde zorg. Belangrijk is echter ook de taak tot coördinatie van zorg: alle bij een gezin betrokken hulpverleners maken een gezamenlijk plan en informeren elkaar over de voortgang daarvan, stemmen de aanpak op elkaar af en leggen hierover verantwoording aan elkaar af. Geen eenvoudige opdracht voor de professionals, maar als zij erin slagen valt er veel winst te behalen.

Uit diverse onderzoeken blijkt dat 15 tot 20% van alle ouders opvoedproblemen heeft. Bij 5% daarvan is sprake van ernstige problemen. Sommige groepen ouders hebben vergeleken met andere groepen vaker opvoedproblemen:

Arme ouders	t.o.v. ouders die modaal verdienen;
Eenoudergezinnen	t.o.v. gezinnen met twee ouders;
Niet-westerse ouders	t.o.v. westerse ouders;
Laagopgeleide ouders	t.o.v. hoogopgeleide ouders;
Ouders van jongens	t.o.v. ouders van meisjes;
Ouders van kleine gezinnen	t.o.v. ouders van grote gezinnen;
Gezinnen met één werkende ouder	t.o.v. gezinnen met twee werkende ouders.

Taak van gemeenten

Ouders zijn eerstverantwoordelijken voor de opvoeding, maar ze hebben recht op een ondersteunend aanbod van instellingen, maatregelen en diensten. Dit recht is ook in de Kinderrechten vastgelegd (artikel 18). Sinds de Wet op de jeugdzorg van kracht is, zijn de gemeenten verantwoordelijk voor het lokale aanbod van opvoed- en opgroeihulp. Het CJG is een middel om die hulp te organiseren vanuit een herkenbaar en goed opgetuigd loket. Er is geen nieuwe voorziening nodig, maar wel een nieuwe vorm van samenwerking achter het loket en voor het deel het realiseren van nieuwe taken zoals coördinatie van zorg. Dit vraagt een omslag in de samenwerkingscultuur van instellingen. Kernpartners zijn de jeugdgezondheidszorg 0-19 en het maatschappelijk werk en specifieke vormen van opvoedingsondersteuning zoals een opvoedwinkel, home start etc. Daarnaast vindt minimaal de functie indicatiestelling van Bureau Jeugdzorg in of samen met het Centrum plaats. Er wordt gebruik gemaakt van hulpmiddelen zoals het Elektronisch Kinddossier en een verwijzindex waar hulpverleners hun betrokkenheid bij het gezin in vastleggen met het oog op afstemming, signalering en een gecoördineerd hulpaanbod.

Gelderland

De provincie Gelderland stimuleert de totstandkoming van het CJG met al

zijn functies, om daarmee problemen eerder te signaleren en escalatie van problemen te voorkomen, zodat de aansluiting op de jeugdzorg wordt verbeterd. Zij biedt ondersteuning met subsidies en faciliteert kennisuitwisseling door een digitale nieuwsbrief, een website en conferenties. In dat kader organiseert Spectrum het CJG-atelier, waarin projectleiders vanuit gemeenten gezamenlijk thema's bespreken en uitwerken.

In Gelderland wordt in vrijwel alle regio's gewerkt aan het CJG. Gemeenten hebben hierin de regie. De vorm die daarbij gekozen wordt is heel divers. In een uitgestrekte gemeente wordt het CJG een netwerk van locaties in de kernen, in een andere gemeente kiest men voor een centraal punt. Ook zijn er regio's waar een centrale backoffice CJG wordt vormgegeven en in iedere gemeente in die regio het eigen lokale CJG wordt opgezet. De vorm kan heel verschillend zijn, centraal moet blijven staan: de ondersteuning en hulp aan alle ouders en jongeren. ■

Irene Rouwenhorst is manager bij Spectrum, CMO Gelderland

Literatuur

- A. Bordewijk, S. Mulder en E. Roelofse, Stappenplan Centrum voor Jeugd en Gezin: Handleiding voor gemeenten bij het opzetten van een CJG. Arnhem (Spectrum) december 2007.
- A. Bordewijk, S. Mulder en E. Roelofse, Kwaliteitscriteria Centrum voor jeugd en gezin. Arnhem (Spectrum) december 2007.
- A. Bordewijk, Ouders en hun behoefte aan opvoedingsondersteuning. Arnhem (Spectrum) juni 2006.

website

www.cjggelderland.nl